

SÚČASNÉ A OČAKÁVANÉ BUDÚCE TRENDY PRÍLEVU ČÍNSKÝCH PRIAMÝCH INVESTÍCIÍ DO AFRIKY

Ing. Nóra Szikorová, PhD.

ABSTRAKT

Čínske investície vo svete naberajú na význame. Niektoré krajiny ich vnímajú ako príležitosť, iné zas ako hrozbu. Najviac kritizované investície Číny prúdia predovšetkým do afrických krajín a je za ne často titulovaná novodobým kolonizátorom Afriky. Na základe sledovania nárastu čínskeho investičného záujmu v jednotlivých afrických ekonomikách v predkladanom článku identifikujeme tie, ktoré sa do stredobodu čínskeho záujmu dostali len nedávno. Následne analyzujeme čínske investície v týchto štátoch zo sektorálneho hľadiska a skúmame determinanty čínskych investícií v nich. Napokon na základe analýzy súčasných trendov čínskych investícií identifikujeme tie štáty, do ktorých možno očakávať ďalší nárast investícií a prichádzame k záveru, že Čína novodobým kolonizátorom Afriky nie je.

Kľúčové slová: čínske investície, Afrika, determinanty, trendy čínskych investícií

ABSTRACT

The Chinese investments in the world are attracting more and more scientific and political attention. Some countries perceive them as an opportunity, whereas others see them as a threat. The most often criticised are the Chinese investments flowing into Africa. Media, politicians and researchers often claim China is a new colonizer of Africa. In the present article we identify African countries which have sparked the attention of Chinese investors in the recent years. We analyse Chinese investments in these countries from a sectorial aspect and focus on determinants of these investments. Our main goal is to determine the future trends of Chinese outward direct investments in Africa. Based on this analysis there is no proof that China is a new colonizer of Africa.

Key words: Chinese investments, Africa, determinants, trends in Chinese investments

JEL: F21, F54

ÚVOD

Čínske investície v Afrike si v posledných rokoch získali mediálnu, akademickú i politickú pozornosť. Dôvodom je skutočnosť, že naberajú na objeme, expandujú na nové trhy, kde využívajú existujúce medzery a ponúkajú flexibilnejšie podmienky. Najväčším problémom pre hospodársky vyspelé štáty Západu je to, že čínske investície sú pre africké ekonomiky nezriedka atraktívnejšie: ponúkajú hotové projekty a riešenia, ktoré sú hmatateľné pre bežného obyvateľa. Keďže africký ťažobný sektor je vo veľkej miere saturovaný¹, najjednoduchší spôsob expanzie na tieto trhy je investovanie do sektorov, ktoré všeobecne nie sú také lákavé pre investorov. Infraštruktúra, zdravotníctvo a ťažba menej atraktívnych kovov a surovín (na rozdiel od zlata, striebra, diamantov, ropy, či zemného plynu) sú oblasti, kde sa čínski investori snažia infiltrovať.

¹ SZIKOROVÁ, N. (2012). Čínske investície v afrických štátoch bohatých na zemný plyn, uhlie, urán a fosfáty, s. 32.

Cieľom tohto článku je identifikácia očakávaných trendov čínskych investícií v Afrike zo sektorálneho i teritoriálneho aspektu. Na základe identifikácie motívov a determinantov čínskych PIZ² v Afrike, analýzy súčasných investičných projektov v štátoch, ktoré vzbudili v poslednom čase najväčšiu pozornosť čínskych investorov, vytvoríme projekciu smerovania očakávaných investičných tokov.

1 Metodológia

Na zistenie trendov budúceho prílevu čínskych PIZ v Afrike sme vychádzali z údajov o tokoch PIZ za posledné 3 roky (2008-2010) podľa dát Ministerstva obchodu ČĽR. Medzi štáty, ktoré sa dostali medzi top 15 recipientov čínskych PIZ za posledné 3 roky, identifikujeme tie, ktoré sa tam dostali prvýkrát až v danom roku. Následne v nich analyzujeme najväčšie mediálne známe investičné projekty³ v sledovanom období a determinanty, ktoré viedli k nárastu čínskeho záujmu o tieto krajiny.

Medzi hlavné motívy čínskych investícií v Afrike patrí⁴:

- podpora exportu čínskych výrobkov a služieb,
- minimalizácia nákladov a stabilizácia ponuky nerastných surovín,
- zvýšenie konkurencieschopnosti čínskych firiem doma a v zahraničí,
- a vytváranie a upevňovanie diplomatických vzťahov.

S motívmi Číny sú spojené determinanty, ktoré robia jednotlivé krajiny atraktívnymi pre čínskych investorov. Determinantmi investícií motivovaných minimalizáciou nákladov je hojná vybavenosť výrobnými faktormi, a to predovšetkým nerastným bohatstvom a pôdou, ďalej objem importu nerastného bohatstva a množstvo pôdy v krajine. Determinanty investícií odzrkadľujúce podporu exportu výrobkov a služieb a zvýšenie konkurencieschopnosti čínskych firiem sú sledovateľné prostredníctvom kvality podnikateľského prostredia prijímateľských krajín, vývoja ich HDP, či čínskych exportov do nich.⁵

2 Súčasný trendy čínskych investícií v afrických štátoch

Medzi 15 najväčšími prijímateľmi tokov čínskych PIZ v rokoch 2008-2010 sme hľadali také krajiny, ktoré vzbudili záujem čínskych investorov len v poslednom období. Krajiny, ktoré sa dostali medzi 15 najväčších recipientov čínskych investícií prvýkrát v roku 2008, boli: Maurícius, Gabon, Tanzánia, Benin, Rwanda a Sierra Leone. Nové krajiny, ktoré sa medzi nimi objavili v roku 2009, boli: Etiópia, Čad, Ghana, Niger, Kongo a Guinea. A krajiny, ktoré vzbudili čínsku pozornosť až v roku 2010, sú Angola a Zimbabwe (Tab. 1).

V nasledovnom texte analyzujeme čínske investície v uvedených krajinách, aby sme identifikovali súčasné trendy a poukázali na ich hlavné determinanty.

V roku 2008 Čína investovala 820 miliónov USD do otvorenia ekonomickej zóny Jin Fei na **Mauríciu**. Táto investícia predstavovala historicky najväčší finančný prílev do krajiny, s cieľom získať obchodné väzby so zvyškom juhovýchodnej Afriky ako aj rozšíriť diverzitu a modernizáciu ekonomiky, vďaka ktorým sa rozšíria exportné možnosti oboch štátov na svetové trhy. Jin Fei zóna hospodárskej a obchodnej spolupráce vyčnieva z radu investícií Číny

² Priame investície v zahraničí (PIZ) sú slovenský ekvivalent anglickému termínu *outward direct investments*.

³ Informácie o jednotlivých investičných projektoch pochádzajú z mediálnych správ, keďže súhrnná databáza týchto projektov neexistuje.

⁴ SZIKOROVÁ, N. (2011): Determinanty čínskych investícií v Afrike, s. 1065.

⁵ Ibid.

v Afrike, keďže Maurícius nedisponuje žiadnym nerastným bohatstvom, jeho pracovná sila je drahá v porovnaní s čínskou a niečo vyše 1 milióna obyvateľov nepredstavuje ani významný odbytový trh. Na druhej strane, vláda na Mauríciu je hodnotená ako najdemokratickejšia a najtransparentnejšia v Afrike (dokonca je hodnotená lepšie než Slovensko), miera skorumpovanosti verejného sektora je nízka a podnikateľské prostredie na Mauríciu je dlhodobo najlepšie v celej Afrike. Členstvo v afrických integračných zoskupeniach zaisťuje preferenčný prístup na trhy južnej a východnej Afriky, s ktorými má Maurícius podpísané dohody o zamedzení dvojitého zdanenia. Vláda okrem toho, že je stabilná a plne demokratická, poskytuje aj daňové zvýhodnenia (z príjmov, podnikania, z kapitálových ziskov, dividendy) a repatriáciu zisku bez daní a poplatkov. Maurícius by preto mohol byť vstupnou bránou do zvyšku Afriky pre čínskych podnikateľov, ktorí popri nadväzovaní obchodných stykov môžu využívať aj rekreačné možnosti ostrova.

Tab. 1: Top 15 recipientov tokov čínskych PIZ v Afrike v rokoch 2008-2010

<i>Poradie najväčších recipientov čínskych PIZ</i>	<i>2008</i>	<i>2009</i>	<i>2010</i>
1.	JAR	Alžírsko	JAR
2.	Zambia	Konžská dem. rep.	Konžská dem. rep.
3.	Nigéria	Nigéria	Niger
4.	Madagaskar	Egypt	Alžírsko
5.	Alžírsko	Zambia	Nigéria
6.	Maurícius	Etiópia	Keňa
7.	Gabon	Čad	Angola
8.	Konžská dem. rep.	Ghana	Zambia
9.	Keňa	Madagaskar	Etiópia
10.	Tanzánia	JAR	Ghana
11.	Egypt	Niger	Egypt
12.	Benin	Keňa	Botswana
13.	Botswana	Kongo	Kongo
14.	Rwanda	Guinea	Zimbabwe
15.	Sierra Leone	Tanzánia	Madagaskar

Prameň: Vlastné spracovanie podľa štatistických údajov MOFCOM.

**tučným písmom sú zvýraznené štáty, ktoré sa len v danom roku dostali medzi top 15 recipientov čínskych PIZ*

Zvýšený čínsky záujem o **Gabon** sa prejavil v roku 2008, keď bola podpísaná dohoda o čiastočnom financovaní výstavby vodnej elektrárne Grand Poubara vo výške 83 mil. USD. Výstavba projektu bola spojená so zmluvou o čínskej ťažbe železa v Bélinge vo výške 3 mld. USD. V období 2003-2010 export rovnomerne rástol, rovnako ako aj HDP krajiny (s výnimkou roku 2009 kvôli globálnej finančnej a hospodárskej kríze). Korelácia čínskych investícií v Gabone je badateľná aj s importom primárnych komodít do Číny. Od roku 2006 sa stala hlavnou dovoznou komoditou ropa, od roku 2008 aj kovy, ale ich import sa výrazne obmedzil v krízovom roku 2009. Dovtedy bolo najdôležitejším importným artiklom drevo. Ostatné determinanty v prípade Gabonu taktiež vylučujeme ako rozhodujúce pri investovaní Číny, keďže po ich analýze možno jednoznačne skonštatovať, že toky čínskych PIZ sa vyvíjali od nich nezávisle.

Čínske investície v **Tanzánii** za posledné 3 roky rástli, avšak v menšej miere, než do ostatných štátov Afriky, čo vysvetľuje jej následný pokles v rebríčku recipientov v rokoch 2009-2010. V prípade Tanzánie však nemožno import primárnych komodít brať za smerodajný determinant čínskych PIZ, keďže v rokoch 2005 až 2007 sa medzi nimi prejavila výrazná

negatívna korelácia. Za relevantné preto považujeme ostatné determinanty (ekonomický rast, exportný trh a orná pôda).

Zvýšený objem čínskych investičných tokov v roku 2008 do **Beninu** sa pripisuje postaveniu univerzitnej nemocnice v Parakou v hodnote 8 miliónov USD. V prípade Beninu nemožno hovoriť o nerastných surovinách ako o determinante čínskych PIZ vôbec. Hlavnou importnou položkou do Číny je dlhoročne bavlna a drevo. Benin bol za posledných 8 rokov vždy na popredných priečkach krajín dovážajúcich čínske výrobky, preto ho považujeme za determinant, ktorý mohol stáť za zvýšeným objemom čínskych investícií v roku 2008. Je však príkladom krajiny, o ktorú Čína postupne stráca záujem. Kým v rokoch 2003 a 2004 dostával podstatne viac investícií než priemer afrických štátov, za posledné 2 roky (2009-2010) sú toky čínskych investícií do Beninu zanedbateľné. Vysvetliť tento jav môže index demokracie a tzv. „vláda zákona“, ktorá sa za posledné 2 roky výrazne zhoršila.

Väčší nárast čínskych investícií v **Rwande** prebehol v roku 2008. Determinanty s nimi spojené boli „vláda zákona“, resp. zlepšenie politicko-právneho fungovania štátu po parlamentných voľbách. Vďaka zvýšenému toku investícií do iných štátov Afriky sa však Rwanda dostala medzi priemerných recipientov. Nemožno hovoriť o poklese čínskeho záujmu o Rwandu, keďže toky čínskych PIZ sa za posledné 3 roky udržiavajú na stabilnej úrovni (v roku 2009 bol zaznamenaný mierny pokles v dôsledku zníženia celosvetového dopytu, a teda aj čínskeho). Dlhoročnou importnou položkou sú kovy a od roku 2008 narástol aj čínsky import kávy.

Sierra Leone je jednou z krajín, o ktorú za obdobie posledných 8 rokov ČLR javí minimálny záujem v porovnaní s ostatnými štátmi Afriky s výnimkou roku 2008. Investície, ktoré prispeli k posunu krajiny na 15. priečku v roku 2008 smerovali na postavenie nemocnice s antimalarickým centrom vo Freetowne, 2 škôl, štadiónu a do pestovania ryže. Podobnú zmluvu podpísala Čína aj s Mozambikom, kde sa výmenou za pestovanie ryže zaviazala postaviť 3 elektrárne a nové cesty, a s Togom, kde postavila poľnohospodárske technologické centrum. Spomedzi jednotlivých krajín Afriky patrí do skupiny rozlohou stredne veľkých štátov s veľmi obmedzenými obchodnými vzťahmi s Čínou a s veľmi nízkym ročným outputom. To potvrdzuje nami určené determinanty čínskych PIZ, ktoré v krajine chýbajú, resp. sú nemotivujúce pre čínskych investorov.

Markantný nárast čínskych investícií zaznamenala **Etiópia** v roku 2009, keď bola podpísaná dohoda o výstavbe nových diaľnic a dvoch vodných elektrární. Etiópia je dlhodobým záujmom čínskeho exportu, čo je prirodzený jav, vzhľadom na jej rýchlo rastúcu populáciu. Etiópia je po Nigérii druhou najľudnatejšou krajinou Afriky, čo predstavuje veľký potenciál dopytu po statkoch. Aj podľa objemu vyprodukovaného HDP patrí Etiópia dlhodobou medzi prvých 30 % krajín Afriky. V prepočte na jedného obyvateľa má však krajina dlhodobu veľmi nízku HDP (za posledné 3 roky je to medzi 300 a 351 USD na rok). Rozlohou ornej pôdy je piatou najväčšou krajinou Afriky. Hlavný determinant, ktorý vykazuje najvyššiu koreláciu s vývojom tokov PIZ v Etiópii, je import primárnych komodít. Čína dlhodobu vo veľkých množstvách importuje kožu a olejniny z Etiópie. Kovové rudy a zlúčeniny predstavujú v porovnaní s poľnohospodárskymi plodinami zlomok čínskych importov. Predpokladáme, že ďalší nárast investícií bude smerovať práve do poľnohospodárstva, a to najmä vzhľadom na klimatické predispozície krajiny.

Čínske diplomatické vzťahy s **Čadom** boli znovu obnovené v roku 2006. Odvtedy sa Čína podieľala na všetkých väčších rozvojových projektoch v krajine, ako napríklad výstavba vládnych budov, nemocníc, škôl, zásobární vody, či ropných prieskumov. V roku 2009 *China National Petroleum Corporation* začala výstavbu ropovodu na juhozápade krajiny, čo vyvolalo posun Čadu do rebríčku 15 najväčších recipientov čínskych PIZ v Afrike. Čad sa postavením rafinérie dostal z paradoxnej pozície importéra v zahraničí spracovanej ropy, ktorú vyťažil na vlastnom území, do pozície priameho spotrebiteľa. Od roku 2011 sa začal stavať priemyselný park pri Djarmayi na výrobu petrochemických výrobkov a cementáreň na juhovýchode Čadu

v Baoaré. Krajina patrí medzi najchudobnejšie v Afrike, postihované celou škálou pohrôm: väčšinu územia tvorí púšť, Čadské jazero je na hranici vyschnutia, má nefunkčný právny štát, jednu z najskorumpovanejších vlád na svete s nedostatkom transparentnosti a demokracie, podľa *Doing Business 2011* je na poslednom mieste. Determinantom čínskych PIZ v prípade Čadu je nepochybne ropa. Ale hlavným motívom Číny pri týchto investíciách je marginalizácia Taiwanu, s ktorým mal Čad ešte donedávna nadviazané diplomatické styky (1997-2006).

V roku 2008 Ghanská univerzita začala výučbu čínskeho jazyka a kultúry. *Shenzen Energy Investment Corporation* investovala do postavenia elektrárne Sunon Asogli v **Ghane**. Po prezidentských voľbách v roku 2008 sa znížilo hodnotenie ukazovateľa „vláda zákona“ a zároveň sa zlepšila spolupráca Ghany s Čínou. Čína sa zaviazala postaviť novú budovu pre Ministerstvo zahraničných vecí Ghany. V jej prípade považujeme za determinanty čínskych PIZ kombináciu všetkých nami stanovených determinantov. Ghana patrí medzi štáty s relatívne vysokým HDP v Afrike. Ponúka veľmi dobré investičné prostredie (8. miesto v *Doing Business 2011*). Patrí medzi popredné destinácie čínskych exportov. V roku 2009 Čína exportovala svoje prvé dva dieselové rýchlolíky (DMU) do Afriky. Z Ghany Čína importuje predovšetkým kakao, palmový olej, rudy a kovové rudy a zlúčeniny a od roku 2010 aj ropu. *China National Oil Offshore Corporation* od roku 2009 poskytuje finančnú a technickú pomoc pri ropných prieskumoch v Ghane. Primárne komodity sú nepochybne kľúčovým motívom. Vzhľadom na skutočnosť, že čínska ZTE (*Zhongxing Telecommunication Equipment Corp.*) nadviazala spoluprácu s Ghanskou telekomunikačnou univerzitou, dá sa predpokladať sektorová diverzifikácia PIZ v blízkej budúcnosti.

Čínsky vicepremiér v roku 2009 označil energetický a ťažobný sektor, rozvoj obchodu a investícií za kľúčové v prípade spolupráce s **Nigerom**. Následne Čína ponúkla Nigeru pôžičku na ťažbu v uránovej bani SOMINA a začala sa výstavba ropnej rafinérie a ropovodov na východe krajiny. Čínsky záujem o ropu a urán nenarušil ani vojenský prevrat vo februári 2010, v rámci ktorého bol sinofilný prezident Mamadou Tandja zvrhnutý. Spolupráca naďalej pokračuje a vojenská chunta si zakladá na dobrých vzťahoch s Čínou, ktorá sa stala alternatívou dlhodobého francúzskeho vplyvu v Nigeri, ktorý doviedol krajinu na úplné dno ľudského rozvoja (HDI). Niger disponuje veľkou rozlohou ornej pôdy a uránu, a práve to motivuje podľa našich predpokladov Čínu. Tá sa zaviazala pozdvihnúť vzdelávaci sektor. V roku 2012 sa začala výstavba 2 škôl v Niamey.

V **Konzskej republike** postavila Čína rádiovú a televíznu budovu, ministerstvo zahraničných vecí, nemocnice, cesty a vodnú elektrárňu. Výmenou za tieto investičné projekty Kongo platí ropou a drevom. Výsledkom je rastúca deforestácia bez adekvátnej náhrady. Kým v roku 2011 čínska spoločnosť *Wang Sam Resources* vyťažila v Kongu 13 tisíc kubických metrov dreva, na rok 2015 má naplánovaný 10-násobok.⁶ Práve tieto dve komodity tvoria väčšinu konzského exportu do Číny. Kongo patrí tiež medzi krajiny na dne hodnotenia *Doing Business 2011*, má veľmi slabý právny štát. Determinantom nárastu čínskych investícií v tejto krajine je podľa nás ropa a drevo.

V roku 2009 Čína podpísala investičnú dohodu s guinejskou vládou o ťažbe vo všetkých kľúčových baniach. **Guinea** ťaží zlato a diamanty a je najväčším svetovým producentom bauxitu. Polovica zásob bauxitu sveta sa nachádza práve v tejto krajine. Guinea nevyniká medzi africkými krajinami ani výškou HDP, ani investičnými a právnymi podmienkami, ani rozlohou, či veľkým objemom obchodu s Čínou. Determinantom čínskych investícií v tejto krajine sú preto jednoznačne nerastné suroviny.

⁶ AFP, 2011. Chinese firm to invest 10 million Euros in Congo forrest area. In Terradaily, 29.6.2011. [Cit 27.1.2012]. Dostupné na internete: <http://www.terradaily.com/reports/Chinese_firm_to_invest_10_million_euros_in_Congo_forest_area_999.html>

Od roku 2008 sa začala stavba medzinárodného letiska v Luande, následne TAAG – Linhas Aéreas de **Angola** začali zvyšovať počet letov do Číny. Čínska firma *Pan-China construction Ltd.* sa podieľa na výstavbe nového angolského mesta na zelenej lúke – Dundo. V roku 2009 sa začala výstavba dvoch priemyselných zón v provincii Bengo, kde sa čínska strana zaviazala do roku 2012 postaviť 115 fabrík a spustila sa výroba čínskych automobilov v Luande. Na náraste čínskych PIZ v roku 2010 malo podiel aj odkúpenie časti *Marathon Oil Corp.* a vytvorenie joint venture. V prípade Angoly pokladáme nominálne HDP, import, export, i ornú pôdu za rozhodujúce, čo potvrdila aj štatistická regresia.

Postupné zhoršovanie vzťahov Roberta Mugabeho a Západu viedlo k zlepšovaniu vzťahov medzi ČLR a **Zimbabwe**. „Politika hľadania na východ“ (*Look East Policy*) viedla k podpisu niekoľkých investičných projektov po FOCAC samite v Sharm-el-Sheikhu. Čína investovala do rekonštrukcie futbalového štadiónu v Harare pred majstrovstvami sveta v JAR, do stavby infraštruktúry, rozvoja poľnohospodárstva a ťažobného sektora. Zimbabwe disponuje obrovskými platinovými rezervami (2. miesto po JAR), chromitom, zlatom a diamantmi v Chiadzwe. Hlavnou importnou položkou do Číny je dlhodobý tabak a bavlna a z nerastných surovín zatiaľ železo, meď a nikel. Okrem nerastných surovín môže krajina ponúknuť potraviny pre rastúcu strednú vrstvu v Číne. Tá je v súčasnosti jediným zahraničným investorom v Zimbabwe, najmä po tom, čo sa poslední nemeckí investori stiahli v roku 2010.

V krajinách Afriky, kde sú čínske investície menej extenzívne, sa často tieto umiestňujú do výstavby vládnych budov, napr. v roku 2008 v Guinei Bissau a v Malawi. Dôvodom minimálneho investičného záujmu Číny v jednotlivých afrických štátoch je diplomatické uznanie Taiwanu (Burkina Faso, Sv. Tomáš a Princov ostrov, Gambia a Svazijsko). Čína však neprerušila všetky obchodné väzby s týmito štátmi. Relatívne málo investícií prúdi v súčasnosti aj do Tuniska či Líbye, a to aj napriek nerastnému bohatstvu, ktorým tieto krajiny disponujú. Dôvod vidíme v nepokojoch, ktoré odrádzali aj čínskych investorov. V najbližších rokoch však očakávame nárast investícií aj v týchto štátoch. Čínski investori tu už prejavili záujem o výstavbu luxusného turistického rezortu a priemyselnú zónu na výrobu domácich elektrospotrebičov určených pre európsky trh.

Množstvo ornej pôdy sa nielen na základe štatistických analýz, ale aj na základe analýz súčasných trendov javí ako jeden z determinantov čínskych PIZ v Afrike. Čína importuje poľnohospodárske produkty zo 40 krajín Afriky⁷. V mnohých krajinách nadviazala dohody o spolupráci v poľnohospodárskom sektore, prospešné pre obe strany. Ako príklad možno uviesť investície do postavenia siláží, pestovania jatrophy na výrobu biopalív v Zambii, vysokokvalitnej ryže v Mozambiku a v Sierra Leone, investície do rozvoja poľnohospodárstva v Angole a v Sudáne, postavenie poľnohospodárskeho technologického výskumného centra v Togu a v Mozambiku. Žiadne poľnohospodárske plodiny, do ktorých pestovania Čína investovala, sa zatiaľ neobjavili v jej importe. Slúžia na domácu spotrebu a zabezpečenie potravinovej bezpečnosti obyvateľov Afriky. Z dlhodobého hľadiska však predpokladáme, že po rozvoji poľnohospodárstva v týchto štátoch si nadvýroba nájde čínsky trh.

Za dôvody smerovania investícií do tohto sektora pokladáme:

- produktovú variabilitu vďaka klimatickým podmienkam v Afrike,
- relatívnu potravinovú bezpečnosť v štátoch Afriky,
- málo ornej pôdy v Číne – iba 12 % z celkovej rozlohy krajiny,
- rastúcu dezertifikáciu, environmentálnu degradáciu pôdy a urbanizáciu v Číne,
- sťahovanie čínskych poľnohospodárov do miest a pokles záujmu o prácu v tomto sektore,

⁷ Kalkulácia podľa údajov na: UNCTAD Statistics. [online databáza.] [cit. 25.1.2012]. Dostupné na internete: <unctadstat.unctad.org>

- nadmerné znečistenie vody v Číne,
- nadmerné využívanie vody, vďaka ktorému je sever Číny často postihovaný suchami,
- nízku produktivitu práce v porovnaní s ostatnými sektormi – tvorí len 10 % HDP Číny, zamestnaných v tomto sektore je však okolo 35 % obyvateľstva,⁸
- rastúci počet obyvateľstva a následne dopytu čínskych spotrebiteľov po poľnohospodárskych výrobkoch, v ktorom má Čína už teraz prvenstvo
- obavy o potravinovú bezpečnosť, ktoré sa začali prejavovať po cenových šokoch poľnohospodárskych plodín v rokoch 2007 a 2008,
- zvyšovanie cien poľnohospodárskych plodín znamená zároveň aj zvyšujúce sa zisky farmárov a vlastníkov pôdy, čo zvyšuje atraktivitu tohto sektora,
- graduálny nárast používania biopalív a technických plodín (kaučuk, bavlník, ...) a s tým zvyšujúce sa nároky na poľnohospodársku produkciu,
- prehnané používanie pesticídov a umelých hnojív s cieľom zvýšiť produkciu, avšak s vážnymi environmentálnymi následkami.

3 Budúce trendy čínskych investícií v Afrike

Výrazný nárast čínskych investícií sa dá očakávať v štátoch s veľkou rozlohou ornej pôdy: Nigéria, Sudán, Niger, JAR a Etiópia. Na základe vyjadrenia záujmu čínskych investorov taktiež očakávame realizáciu investícií v **Mozambiku**, predovšetkým do drevospracujúceho sektora, ako aj do výroby solárnej energie a stavebníctva. Investície porastú aj v **Botswane**, kde Čína bude financovať rozšírenie uhoľnej elektrárne. Do roku 2018 plánuje ČĽR výstavbu Suezskej ekonomickej a obchodnej kooperačnej zóny v **Egypte**.

Nerastné bohatstvo Afriky bude aj v budúcnosti predstavovať motív pre čínske PIZ. Takmer všetky štáty Afriky ním disponujú. Predpokladáme zvýšený nárast PIZ v štátoch, kde sa nachádzajú strategické suroviny, a to urán, fosfáty a kritické prvky. Na základe uvedených determinantov čínskych PIZ a rozloženia kritických a strategických nerastných surovín v Afrike predpokladáme najväčšie toky investícií v roku 2010 v 15 štátoch, ktoré znázorňuje mapa 1.

⁸ China Statistical Yearbook 2009, tabuľka 4.3.

Mapa 1: Predpokladaní najväčší recipienti tokov čínskych PIZ v roku 2020

Prameň: Vlastné spracovanie

Očakávame nový trend súperenia afrických štátov o pozornosť čínskych investorov. Analýza nárastu investícií v afrických krajinách, ktoré predtým neboli na popredných priečkach čínskeho investičného záujmu dokazuje, že väčšina nových čínskych PIZ smeruje do infraštruktúry, výstavby vládnych budov, športových štadiónov, telekomunikačných služieb a narastá trend investovania v poľnohospodárstve. Trendom bude akvizícia a zakladanie nových pobočiek bánk ako aj vlna telekomunikačných úverov, resp. poskytovania úverov na zabezpečenie telekomunikačných zariadení v Afrike, prirodzene pod podmienkou, že ich predajcom budú čínske firmy. Africkí lídri zatiaľ vyjadrujú spokojnosť a podnecujú Čínu k ďalším investíciám. Začali sa objavovať prvé náznaky túžby po preorientovaní čínskych PIZ do priemyslu v rámci ekonomických združení – napr. v colnej únii COMESA. Na to však treba kvalifikovanú pracovnú silu, ktorá v mnohých afrických štátoch chýba. Čínska vláda začala podporovať štúdiá Afričanov v Číne, a zároveň stavia školy v Afrike. Dôvodom môže byť stratégia budúceho smerovania ČĽR. V 12. päťročnom pláne čínska vláda vytýčila za cieľ podporu rozvoja siedmich nových odvetví, ktoré sa majú stať oporou čínskej ekonomiky: biotechnológie, obnoviteľné zdroje, výroba luxusných strojov a zariadení, konzervácia energie a ochrana životného prostredia, vozidlá jazdiace na čistý pohon, nové materiály a informačné technológie novej generácie. Do roku 2015 by mali tvoriť 8 % čínskeho HDP. Dá sa preto predpokladať, že výrobu náročnú na nízko kvalifikovanú pracovnú silu Čína začne postupne presúvať do zahraničia, medzi inými aj do Afriky. Tento krok nielen podporí rozvoj a rast konkurencieschopnosti afrických ekonomík, ale aj rast miezd a životnej úrovne na oboch stranách. Pozitívnou externalitou tohto procesu tak bude posilňovanie priateľských vzťahov ČĽR a Afriky.

ZÁVER

Predkladaný článok analyzuje súčasné trendy čínskych investícií v Afrike a na ich základe dedukuje budúce očakávané smerovanie týchto investícií. Motívmi, ktoré vedú Čínu k investíciám v Afrike sú expanzia na nové trhy a zvýšenie konkurencieschopnosti čínskych firiem, ako aj minimalizácia nákladov. Determinanty s nimi spojené sú množstvo ornej pôdy, obchodné väzby, vybavenosť nerastnými surovinami, či veľkosť trhu daná HDP.

Najčastejším determinantom v afrických krajinách, kde sa Čína začala angažovať vo veľkej miere len nedávno, sú nerastné suroviny. Nie sú však jediným determinantom. Okrem nich sa najviac koncentrujú investície v krajinách, ktoré majú veľkú rozlohu ornej pôdy a predstavujú potenciálny dodávateľský trh poľnohospodárskych výrobkov a v krajinách, s ktorými už Čína má rozvinuté obchodné väzby. Na základe týchto determinantov možno identifikovať očakávané budúce trendy čínskych PIZ, a to v poľnohospodárstve, telekomunikáciách, bankovníctve, kritických nerastných surovinách a v infraštruktúre.

Opieranie sa o mediálne známe investičné projekty mohlo deformovať výsledky tohto výskumu.

POUŽITÁ LITERATÚRA:

1. ADB. (2010). *African Statistical Yearbook 2010*. [Online.] In: *African Development Bank*, 2010. [Citované 25.10.2011.] Dostupné na internete: <http://www.afdb.org/fileadmin/uploads/afdb/Documents/Publications/ADB_Yearbook_2010_web.pdf>
2. AFP. (2011). Chinese firm to invest 10 million Euros in Congo forest area. [Online.] In: *Terradaily*, 2011. [Citované 27.1.2012.] Dostupné na internete: <http://www.terraily.com/reports/Chinese_firm_to_invest_10_million_euros_in_Congo_forest_area_999.html>
3. FAO. (2011). FaoStat - ResourceStat. [Online.] In: *Food and Agriculture Organization of the United Nations*, 2011. [Citované 25.10.2011.] Dostupné na internete: <<http://faostat.fao.org/site/377/default.aspx#ancor>>
4. MOFCOM. (2011). 2010年度中国对外直接投资统计公报 (*2010 Statistical Bulletin of China's Outward Foreign Direct Investment*). Beijing: September 16.
5. National Bureau of Statistics of China. (2009). *China Statistical Yearbook 2009*. Beijing: China Statistics Press, 2009. ISBN 978-7-5037-5800-3/C.2276
6. SZIKOROVÁ, N. (2012). Čínske investície v afrických štátoch bohatých na zemný plyn, uhlie, urán a fosfáty. In: *Medzinárodné vzťahy : vedecký časopis pre medzinárodné politické, ekonomické, kultúrne a právne vzťahy*, 2012, 10, 3, s. 31-40.
7. SZIKOROVÁ, N. (2011). Determinanty čínskych investícií v Afrike. In: *Medzinárodné vzťahy 2011 : aktuálne otázky svetovej ekonomiky a politiky*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2011. s. 1064-1075. ISBN 978-80-225-3357-7.
8. SZIKOROVÁ, N. (2012). Súvislosť čínskych priamych investícií a nerastného bohatstva v autokratických režimov Afriky. In: *Medzinárodné vzťahy : vedecký časopis pre medzinárodné politické, ekonomické, kultúrne a právne vzťahy*, 2012, 10, 1, s. 36-44.
9. UNCTAD. (2011). Handbook of Statistics 2010. [Online.] In: *UNCTAD*, 2011. [Citované 9.9.2011.] Dostupné na internete: <<http://stats.unctad.org/Handbook/ReportFolders/reportFolders.aspx>>
10. UNDP. (2011). Country Profiles and International Human Development Indicators. [Online.] In: *UNDP*, 2011. [Citované 10.3.2012.] Dostupné na internete: <<http://hdr.undp.org/en/data/profiles/>>
11. WORLD BANK. (2011). Doing Business 2012. [Online.] In: *World Bank*, 2011. [Citované 10.11.2011.] Dostupné na internete: <<http://www.doingBusiness.org>>

12. WORLD BANK. (2011). World Governance Indicators. [Online.] In: *World Bank*, 2011. [Citované 10.9.2011.] Dostupné na internete:
<<http://info.worldbank.org/governance/wgi/index.asp>>

KONTAKT

Ing. Nóra Szikorová, PhD.
Katedra medzinárodných ekonomických vzťahov a hospodárskej diplomacie
Fakulta medzinárodných vzťahov
Ekonomická univerzita v Bratislave
Dolnozemska cesta 1/B
85235 Bratislava
E-mail: nora.szikorova@euba.sk